

‘Design staat, maar toch, er ontbreekt veel’

Verschillende instanties werken op dit moment aan een designvisie voor de stad. In de aanloop naar de presentatie daarvan spreekt het ED met ter zake kundigen over hoe design in de stad eruit zou kunnen zien. #5: Leonne Cuppen van Yksi Connect.

Yksi bestaat sinds 1991 en daarmee is de ontwerpstudio en expositieplek een van de oudsten van Eindhoven. Het is begonnen met vier ontwerpers, naast Cuppen ook Eduard Sweep, Kees Heurkens en de Finse Tarja Tontilla. Zij bedacht de naam: Yksi betekent 1 in het Fins. Nu is er Yksi Ontwerp, gevestigd aan de Stratumsedijk en Yksi Connect **en Yksi Expo**, in de Apparatenfabriek op Strijp-S. Die worden gerund door Cuppen: zij cureert, coacht en adviseert op duurzaamheidsvraagstukken. Yksi Expo is een platform voor duurzaam en circulair ontwerpen.

Waarom zijn jullie vieren in Eindhoven gebleven en een ontwerpstudio begonnen?

„Ja, goede vraag, dat was oorspronkelijk ook niet het plan. Maar Eduard en ik werkten tijdens het afstuderen op dezelfde locatie, reisden samen en toen hebben we bedacht dat we samen een bureau konden starten. We hebben rondgekeken, onder meer in Amsterdam en Utrecht. Maar op een goed moment kwam het pand aan de Havenstraat vrij en besloten we in Eindhoven te blijven. En omdat die ruimte zo groot was, hebben we ook Tarja en Kees gevraagd om erbij te komen. Als we allemaal 300 gulden laptten, dan hadde we allemaal een fijne werkplek. En bleef er nog een hoop ruimte over, dus hebben we daar een expositieplek van gemaakt. Zo is het begonnen.”

Dus die ruimte bepaalden eigenlijk zo’n beetje de werkwijze van Yksi?

„Deels ja.” Lachend: „Voor we het goed en wel wisten, maakten we om de twee maanden wisseltonstellingen en werd dat exposeren een fulltime job. En daarnaast werkten ieder van ons aan zijn eigen opdrachten. Maar vanuit die exporuimten kwamen steeds meer vragen om iets te ontwerpen. Na een paar jaar hebben we alles op één hoop gegooid; dat is Yksi Ontwerp geworden.” Tontilla had het collectief toen al verlaten, zij koos voor de beeldende kunst.

Waren er meer studio’s of ontwerp bureaus in de stad of regio?

„Nee, integendeel, we zaten hier zo’n beetje als enigen. Vreemd, want er zat heel veel potentieel, hoe kan dat? We zijn toen met een groep van gelijkgestemden- in 1994 - naar de gemeente gestapt en gevraagd of we een collectief konden beginnen. Dat is toen het Vormgevers Overleg Eindhoven geworden. Wat later het Design Platform Eindhoven (DPE) is geworden. Wat de doelstelling was? Elkaar vinden en verbinding maken. En het groeide als kool. Even later gaf ook Philips aan het DPE erg interessant te vinden en werd John Lippinkhof van Philips Design naar voren geschoven als manager. En van daaruit ontstond de Dag van het Ontwerp, wat uitmondde in de Dutch Design Week.”

Hoe stond Eindhoven er in die begintijd van jullie voor, als het gaat om design?

„Eindhoven was geen designstad, we hadden helemaal niks. Er was de Design Academy, er was een aantal grote ontwerp bureaus als Philips, DAF en Van Berlo. En dat waren allemaal eilanden, er gebeurde verder helemaal niets. Dat viel ons heel erg op. Daarom ook dat platform, om dat te verbinden. En dat lukte gelukkig ook.”

Even een flinke sprong: en hoe staat Eindhoven er nu voor?

„De dromen die we toen hadden, de ambitie ook om Eindhoven designstad te maken, dat is maal-100 uitgekomen vind ik. We hebben hier een heel goed designklimaat neergezet, dat mogen we best zeggen. Dankzij ook het bestaan van een prima maakindustrie, de technologie, dat maakt allemaal dat je hier als ontwerper goed kan gedijen. Er zit ook een goede energie hier,

iedereen weet elkaar te vinden en er zijn nu best veel platforms. Denk aan Sectie-C, De Kazerne, denk aan deze locatie. Die zorgen ervoor dat die zo belangrijke humuslaag er is, en blijft. Die moeten we koesteren, want als die wegvalt, dan is er niets.”

Ontbreekt er nog iets als het gaat om design in de stad en zo ja - wat dan?

„Er ontbreekt nog best veel vind ik. Zowel ontwerpers als de industrie als de overheden zijn nog veel te weinig bezig met maatschappelijke vraagstukken als biodiversiteit en klimaat. Daar moeten nog heel veel stappen in genomen worden, door iedereen. Maar vooral ook de ontwerpers, dat zijn tenslotte de hervormers. Maar de ontwerper die op die vlakken een goed idee heeft, die komt onvoldoende aan de bak; dat idee blijft nog te vaak op die zolderkamer hangen en da's natuurlijk doodzonde. Terwijl de industrie weet dat ze moet veranderen, maar niet goed weet hoe.”

Duurzaam bouwen

De stad zou ook veel meer rekening moeten houden met een goede invulling van nieuwbouw, stelt Cuppen (ook lid van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit): „Stel maar voorwaarden als overheid. Op het gebied van rechtvaardige verdeling, maar ook als het gaat om wérkelijk duurzaam bouwen. En leg ook maar vast dat de zogeheten plinten van gebouwen een goede invulling krijgen. Als je beweert dat design een van de speerpunten van de stad is, geef daar dan ook ruimte voor.”

Als we door Eindhoven lopen, worden we nu niet gelijk overspoeld door design. Hoe komt dat?

„Tja, toch een beetje dat dorpse, denk ik. En het heeft ook met het beleid van de gemeente te maken. Als je er echt voor gaat staan, en je geeft die ruimte, dan kun je dat heel makkelijk faciliteren. In al die nieuwbouw naast het station; in de ruimtes op de begane grond, wil je daar de zoveelste Trekpleister of een aantal beginnende designers of andere typisch Eindhovense uitingen. Zeker weten dat die plint er dan heel anders uitziet en dat je daar die TDK (Techniek, Design, Kennis, de drie kernwaarden van Eindhoven, red.) gaat voelen.”

Wat moet er perse in de designvisie staan?

„Wat er écht in moet, is dat we nu serieus circulair moeten gaan denken en handelen. Toekomstgericht bezig zijn met de leefbaarheid van de stad, op alle niveau's. Staat dat er niet in, tja - ik wil niet pessimistisch zijn - maar dan loopt het allemaal niet zo goed af. Daar moeten ons terdege van bewust zijn. En er zijn zoveel kansen; kansen die nog altijd niet benut worden. Zoals bijvoorbeeld designers zetten op plaatsen waar beleid wordt gemaakt. Laat dat dan maar ambtenaren worden; prima als ze het van daaruit kunnen hervormen, want dat is echt nodig.” Wat in Eindhoven ook nog altijd ontbreekt volgens Cuppen zijn mensen bij wie designers terecht kunnen als ze hulp nodig hebben op het gebied van bijvoorbeeld bedrijfsvoering, belasting of administratie: „Ik heb hier nu acht net afgestudeerden van de Design Academy en TUE onder mijn hoede en ze weten amper hoe ze een factuur moeten opzetten. Dat zou een mooie taak voor de gemeente kunnen zijn. Je wilt toch zo graag designstad zijn? Dan moet je daar actie op ondernemen. En een soort collectief dat busjes kan verhuren en expositiemateriaal kan aanbieden, daar zou je als gemeente ontwerpers echt mee helpen.”

Zijn er voldoende design-podia in Eindhoven?

„Als ik kijk vanuit de beginjaren van Yksi, en noem dan onder anderen het NRE-terrein, De Kazerne, Sectie-C en het Next Nature Network (NNN) in het Evoluon, dan is er veel verbeterd. Maar het moet nog veel meer en het kán ook nog veel meer. Al die ontwerpers die hier nu werkzaam zijn, zitten toch allemaal een beetje in hun eigen holletje, vrijwel onzichtbaar. Als je dat meer zichtbaar kan maken, dan ben je er al. Design Open, waar verschillende designbureaus op bepaalde dagen hun ruimtes openstellen, is daar een goed voorbeeld van. Als je dat een beetje goed voedt, dan kan dat zomaar uitgroeien tot een DDW 2.0; als je dat al zou willen. Maar, ook dat moet allemaal weer van onderaf komen, er is helemaal geen enkele stimulans vanuit de gemeente en dat is natuurlijk erg jammer.”

Koert van Mensvoort, directeur van NNN, zei in zijn interview dat Eindhoven wel wat minder bescheiden mag zijn. Mee eens?

„Ja en nee, want die bescheidenheid maakt Eindhoven wat het is. En schreeuwen om het schreeuwen, daarmee doe je geen recht aan je identiteit. Maar, als je te bescheiden bent, dan trek je altijd aan het korte eind en dat moet je ook niet willen. In dat verband vind ik het ook heel erg jammer dat er vaak vrijwel alleen maar gekeken wordt naar economische waarden en veel minder naar bijvoorbeeld creatieve of ecologische waarden. Die moeten veel meer aan bod komen vind ik.”